

Mladá veda

Young Science



Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 1, ročník 14., vydané v marci 2026

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Wrocław. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

doc. Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

RODINNÉ PODNIKANIE V ODVETVÍ POĽNOHOSPODÁRSTVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

FAMILY BUSINESSES IN THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE SLOVAK
REPUBLIC

Mariana Dubravská ¹

Autorka pôsobí ako docentka na Fakulte manažmentu, ekonomiky a obchodu Prešovskej univerzity v Prešove. Vo svojom výskume sa venuje problematike riadeniu podnikov v kontexte globalizácie a integrácie.

Author is associated professor at Faculty of Management and Business at University of Prešov. Main fields of her interest are issues of organization and business management in the context of globalization and integration tendencies.

Abstract

Family businesses are an important pillar of the economy in most countries, including Slovakia, and contribute significantly to regional stability and employment. Family businesses within the European Union account for an estimated 60-80% of all business entities and contribute to employment in the range of approximately 40-50%. However, their contribution is broader than just economic – they contribute significantly to market stability, support long-term planning, and ensure the continuity of cultural and value principles. Family farms have an important position in Slovakia, although their importance has often been underestimated in the past. The aim of this paper is to evaluate the state of family farming in the agricultural sector in Slovakia.

Key words: family business, Slovak republic, agriculture, farm

Abstrakt

Rodinné podniky predstavujú dôležitý pilier ekonomiky väčšiny krajín vrátane Slovenska a významne prispievajú k regionálnej stabilite a zamestnanosti. Rodinné podniky v rámci Európskej únie predstavujú odhadom 60 – 80 % všetkých podnikateľských subjektov a podieľajú sa na zamestnanosti v rozsahu približne 40 – 50 %. Ich prínos je však širší než len ekonomický – významne prispievajú k stabilite trhu, podporujú dlhodobé plánovanie a zabezpečujú kontinuitu kultúrnych a hodnotových princípov. Rodinné farmy majú na Slovensku dôležité postavenie, aj keď ich význam bol v minulosti často podceňovaný.

¹ Adresa pracoviska: doc. Ing. Mariana Dubravská, PhD., Katedra ekonómie a ekonomiky, Fakulta manažmentu, ekonomiky a obchodu, Prešovská univerzita, Konštantínova ul. 16, 080 01 Prešov
E-mail: mariana.dubravska@unipo.sk

Cieľom príspevku je zhodnotiť stav rodinného podnikania v odvetví poľnohospodárstva na Slovensku.

Kľúčové slová: rodinné podnikanie, Slovenská republika, poľnohospodárstvo, farma

Úvod

Rodinné podniky predstavujú vo vyspelých krajinách najmä západnej Európy najvýkonnejší motor jej ekonomiky, pretože predstavujú celý rad výhod ako aj predností. Špecifikom rodinného podnikania je vzájomné pôsobenie rodiny a podnikania, prostredníctvom ktorého sa vytvára tzv. rodinný záujem, a teda silný základ pre kontinuitu fungovania podniku a jeho budúcu prosperitu (Mucha a kol. 2016). Pre rodinný podnik je charakteristické, že jeho vlastníctvo i riadenie sú v rukách členov spoločnej rodiny. Keďže úzko súvisí s manželstvom a následným rodičovstvom, v praxi sa často vyskytujú manželské rodinné firmy, súrodenecké rodinné firmy či firmy rodičov a detí (Pohorelá 2023).

Európska únia už niekoľko rokov presadzuje nižšie uvedenú definíciu rodinného podniku, ktorá vychádza z viacerých definícií RP, ktoré si vytvorili jednotlivé členské štáty. Predmetnú definíciu možno považovať za pomerne širokú a všeobecnú. Podľa EÚ by definícia RP mala vychádzať z nasledujúceho znenia:

1. Väčšina rozhodovacích práv je vo vlastníctve fyzickej osoby (fyzických osôb), ktorá založila podnik, alebo vo vlastníctve fyzickej osoby (fyzických osôb), ktorá nadobudla kapitálový podiel v podniku, alebo vo vlastníctve ich manželov/manželiek, rodičov detí alebo detí priamych dedičov.
2. Väčšina rozhodovacích práv je nepriamych alebo priamych.
3. Aspoň jeden zástupca rodiny alebo jeho príbuzný je formálne zapojený do riadenia firmy.
4. Ak v prípade spoločností obchodovaných na burze osoba, ktorá podnik založila alebo v nej získala podiel, (alebo rodina či potomkovia takejto osoby, či týchto osôb) vlastní minimálne 25 % rozhodovacích práv vyplývajúcich z ich podielu na základnom imaní (Európska komisia 2025).

Rodinné podniky sú jednou z foriem malých a stredne veľkých podnikov a vhodne dopĺňajú podnikateľskú činnosť veľkých spoločností. Mnohé úspešné spoločnosti vznikli práve z malých rodinných podnikov. Význam podnikania formou rodinných podnikov je mnohonásobný, ak zoberieme do úvahy, že rodinné podniky sú vysoko flexibilné, poskytujú osobný prístup k zákazníkovi a obchodnému partnerovi, zabezpečujú prácu pre členov rodiny, transfer poznatkov na novú generáciu a podobne (Mura a kol. 2017).

Prelínanie rodiny a podniku môže vyústiť do problémov najmä vtedy, ak existujú v rodine spory. Tieto súkromné spory môžu ovplyvniť chod podniku a môžu mať za následok aj jeho likvidáciu. Preto je vhodné, aby sa pred začatím podnikania zadefinovali základné formálne pravidlá medzi jednotlivými členmi rodiny (EPPP 2014).

Postavenie rodinného podniku je špecifické vďaka interakcii troch aspektov: rodiny, vlastníctva a podniku, tzv. Model troch kruhov. Tento model v praxi funguje ako nástroj vedúci k pochopeniu konfliktov a rozdielnych postojov v rodinných firmách. Úlohou tohto modelu je aj pripraviť podnik a samotných členov na generačnú výmenu, resp. na nástupníctvo (Krošláková 2020).



Obr. 1 - Model rodinnej firmy
Zdroj: Diheneščíková 2020

Organizácia OSN pre výživu a poľnohospodárstvo (FAO) definuje rodinnú farmu ako poľnohospodársky podnik, ktorý je spravovaný a prevádzkovaný domácnosťou a kde poľnohospodárske práce vykonáva prevažne táto domácnosť. Rodinné farmy sú zďaleka najbežnejším typom fariem v Európskej únii (EÚ) a zahŕňajú širokú škálu poľnohospodárskych podnikov (ďalej len „farmy“): od malých, čiastočne sebestačných fariem, kde pracujú len členovia rodiny, a fariem, ktoré sú pre diverzifikáciu zdrojov príjmov odkázané na iné výnosné činnosti, až po oveľa väčšie, produktívnejšie farmy, ktoré však väčšinou spravujú členovia rodiny (Európska komisia 2020).

Slovensku sa v decembri 2022 podarilo schváliť legislatívu, ktorá definuje „rodinné podniky“ a ustanovuje ich základné princípy fungovania. Najväčší význam má novela tohto zákona pre slovenský vidiek, kde žije viac ako polovica obyvateľstva Slovenska. Ukotvenie pojmu „rodinný podnik“ by malo pomôcť vytvoriť lepšie podmienky pre zabezpečenie generáčnej kontinuity a udržania rodinných podnikov na vidieku. Zákon môže prispieť k postupnému prechodu, či nasmerovaniu z globálne orientovanej produkcie na lokálnu produkciu, ktorá zároveň podporí i sociálnu, ekonomickú a environmentálnu funkciu vidieka (Pekárová 2023).

Rodinné podnikanie na Slovensku

V Európskej únii sa odhaduje, že rodinné firmy predstavujú 60 až 80 % všetkých podnikov a generujú približne 40 až 50 % zamestnanosti. Ich dôležitosť nespočíva len v ekonomickom význame, ale aj v stabilite, dlhodobej orientácii a v prenose kultúrnych a etických hodnôt. Na Slovensku sa rodinné podnikanie začalo intenzívne rozvíjať po roku 1989. Podľa odhadov tvoria rodinné podniky až 70 – 80 % z celkového počtu malých a stredných podnikov, čím sa

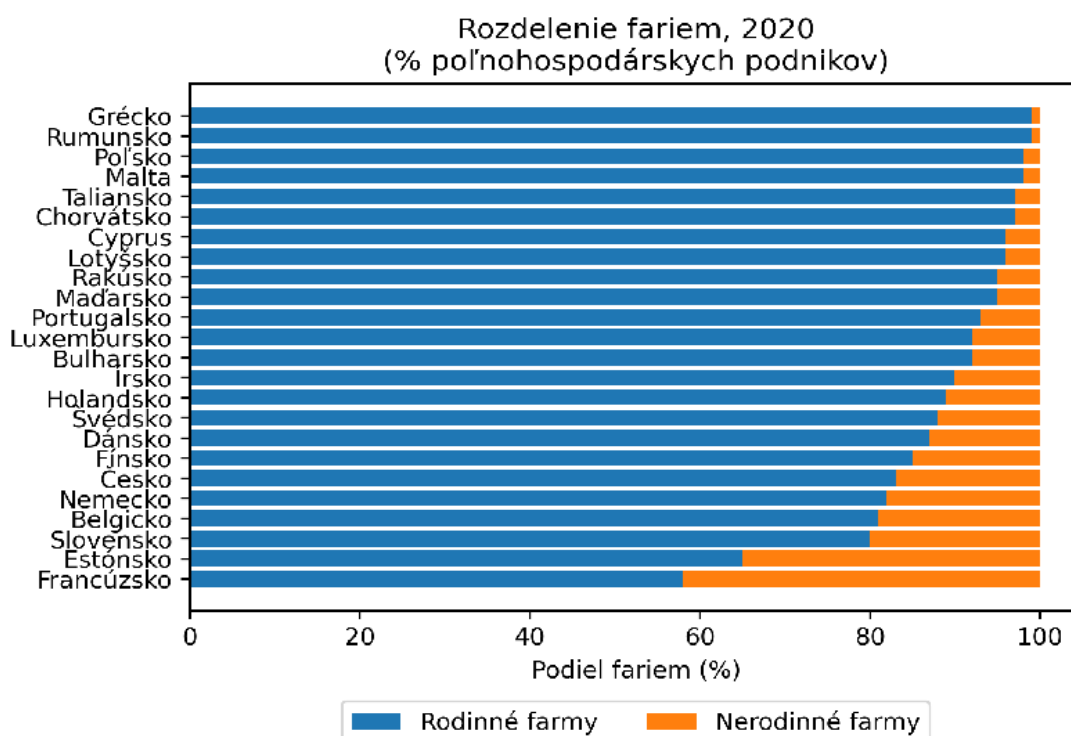
stávajú nenahraditeľným pilierom našej ekonomiky. Napriek tomu, slovenská legislatíva zadefinovala rodinné podnikanie až v roku 2023 (Školková 2023).

Rodinné firmy dosiahli kumulované ročné výnosy v sume 9,7 miliardy eur a súhrnný 352-miliónový zisk. Pracujú v nich stovky rodinných príslušníkov od zakladateľov či zakladateľiek až po ich vnukov či vnučky. Väčšinu z nich tvoria spoločnosti, v ktorých medzičasom už vedenie prevzala druhá či tretia generácia (Forbes 2025).

Rodinné podnikanie v odvetví poľnohospodárstva na Slovensku

V západnej Európe tvoria malé a stredné farmy najrozsiahljšiu oblasť rozvinutých ekonomík, pretože ich významnou devízou je pružnosť, nižšia kapitálová náročnosť, možnosti inovácie a pokrývanie čoraz pestrejšieho sortimentu regionálnych špecialít na domácom trhu. Tieto kritéria dokáže naplniť iba roľník hospodáriaci na vlastnej pôde, preto Európska únia bude naďalej podporovať zakladanie a fungovanie malých fariem a rodinných hospodárstiev pôsobiacich na vidieku. Podstatnou silnou stránkou je aj šetrnejší, ekologickejší prístup k životnému prostrediu a zachovanie tradičnej krajiny (Pekárová 2023).

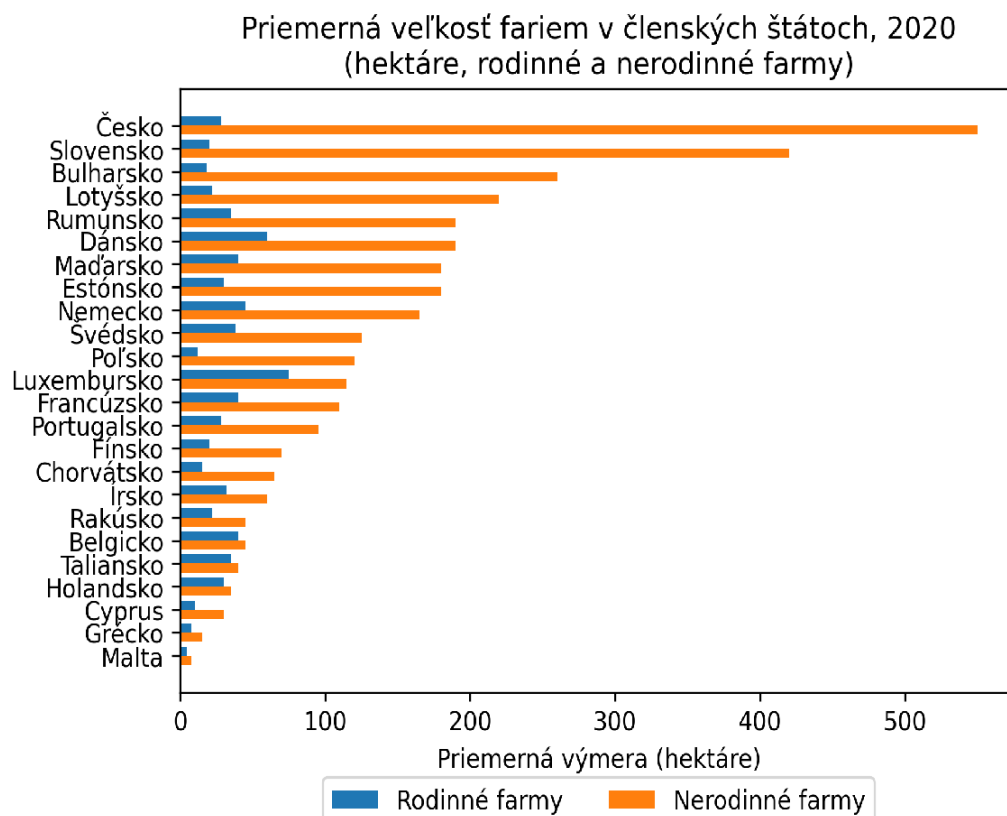
Slovensko má dlhú tradíciu v poľnohospodárstve. Približne tretina územia krajiny má výhodu v podobe úrodnej čiernej pôdy. Poľnohospodárstvo zostáva dôležitým odvetvím hospodárstva, ale jeho úloha sa mení. Toto odvetvie v minulosti významne prispievalo k HDP krajiny a zamestnávalo veľkú časť pracovnej sily. Tento podiel však klesá, aj keď sektor zostáva spoločensky dôležitý. Poľnohospodárstvo je kľúčovým motorom rozvoja vidieka a jedným z mála poskytovateľov pracovných miest vo vidieckych oblastiach.



Obrázok 2 - Rozdelenie fariem, 2020

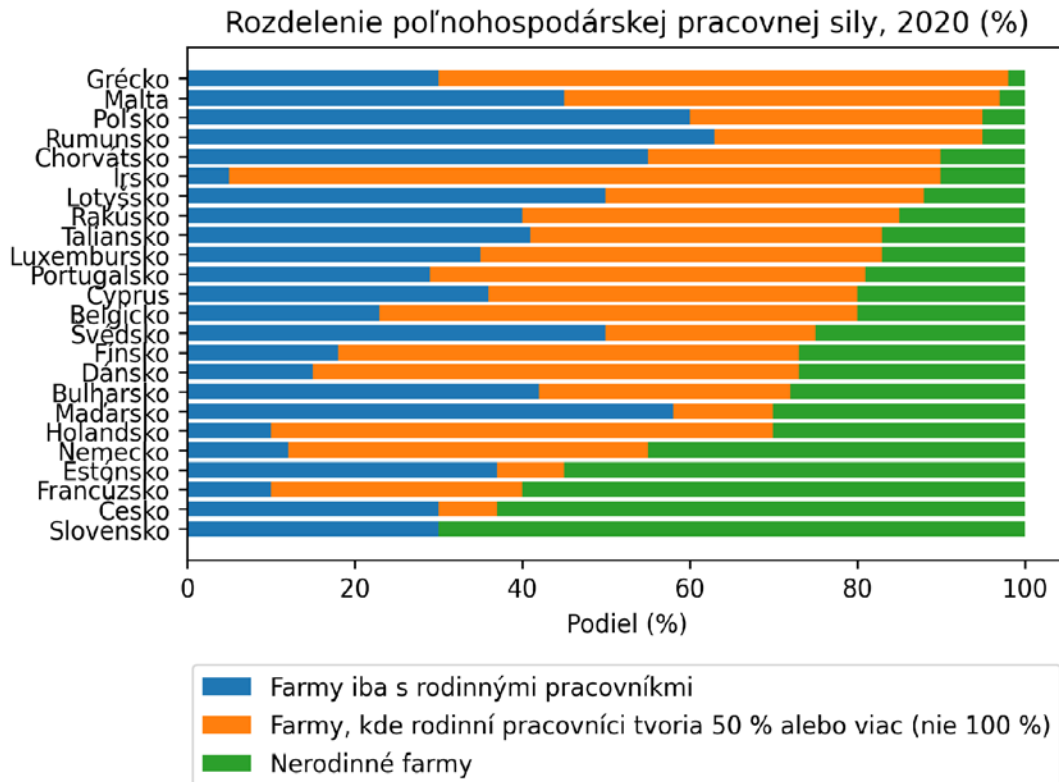
Zdroj: Eurostat 2020

Rodinné poľnohospodárske podniky tvorili v roku 2020 najmenej 80 % všetkých poľnohospodárskych podnikov vo všetkých členských štátoch EÚ okrem dvoch (pozri obrázok 2); výnimkou boli Estónsko (asi 65 %) a Francúzsko (asi 58 %), kde bol podiel nefamiliárnych poľnohospodárskych podnikov na všetkých poľnohospodárskych podnikoch výrazne vyšší ako v roku 2010.



Obrázok 3 - Priemerná veľkosť fariem v členských štátoch, 2020
Zdroj: Eurostat 2020

Podiel malých, domáckych fariem a samostatne hospodáriacich roľníkov je významný, pričom existujú farmy s veľmi nízkou produkčnou hodnotou a malými výmerami pôdy. Slovenské farmy sa odlišujú od priemeru EÚ hlavne tým, že majú väčšiu priemernú výmeru pôdy než mnohé iné štáty EÚ, aj keď veľké podiely pôdy často spravujú väčšie podniky (napr. právnické osoby), vid' obrázok 3.



Obrázok 4 - Rozdelenie poľnohospodárskej pracovnej sily, 2020 (v %)
Zdroj: Eurostat 2020

Dáta Eurostatu ukazujú, že vo väčšine krajín EÚ rodinné farmy predstavujú viac ako 80 % všetkých fariem, ale v Slovenskej republike tento podiel rodinných fariem, ktoré zamestnávajú rodinnú pracovnú silu, nie je dominantný – rodinná pracovná sila tvorí len okolo 29 % pracovnej sily na farmách, ako je vidieť na obrázku 4.

Záver

Slovensku sa v decembri 2022 podarilo schváliť legislatívu, ktorá definuje „rodinné podniky“ a ustanovuje ich základné princípy fungovania. Pre Slovensko je to po dlhšom období prelomový krok a začiatok cesty k systematickej podpore rodinných podnikov a fariem. Napriek tomu, že slovenské poľnohospodárstvo je charakteristické dominanciou veľkých podnikov, ktoré nadväzujú na bývalé jednotné roľnícke družstvá, rodinné farmy predstavujú perspektívny model z hľadiska udržateľného rozvoja vidieka, diverzifikácie poľnohospodárskej produkcie a zvyšovania kvality potravín.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Ing. Rastislav Kotulič, PhD.*

Tento príspevok je čiastkovým výstupom riešeného grantu VEGA 1/0461/23 - Potenciál výrobných faktorov pri dosahovaní konkurencieschopnosti poľnohospodárskych subjektov v súčasnom podnikateľskom prostredí Slovenskej republiky

Použitá literatúra

1. DIHENEŠČÍKOVÁ, D. 2020. *Čo je rodinná firma a rodinné podnikanie?* [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/manazment-a-strategia/co-je-rodinna-firma-rodinne-podnikanie>
2. EPPP, 2014. *Rodinné podnikanie alebo (ne)zostane to v rodine* [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: http://www.eppp.sk/docs/eppp_studia_fb.pdf
3. EURÓPSKA KOMISIA. 2025. *Family business*. [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-fundamentals/family-business_en
4. EUROSTAT. 2020. *Agriculture statistics - family farming in the EU*. [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?oldid=697915&utm_source=chatgpt.com#Structural_profile_of_farms_-_analysis_of_EU_Member_States
5. FORBES. 2025. *Rebríček: Top 70 rodinných firiem Slovenska*. [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: <https://www.forbes.sk/lists/top-rodinne-firmy-2025/>
6. KROŠLÁKOVÁ, M. 2020. *Rodinné podnikanie ako významná zložka ekonomických aktivít v hospodárstve Slovenska*. [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: <https://lnk.sk/jhuz>
7. MUCHA B., T. PERÁČEK a Ľ. STRÁŽOVSKÁ. 2016. *Rodinné podniky na Slovensku*. [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/366658753_RODINNE_PODNIKY_NA_SLOVENSKU
8. MURA, L., M. PAFČO a L. RAFAJOVÁ, L. 2017. *Issues of family businesses in Slovakia*. ITEMA 2017: recent advances in information technology, tourism, economics, management and agriculture : conference proceedings. Belgrade: Association of economists and managers of the Balcans, 440-448. ISBN 978-86-801-9408-0
9. PEKÁROVÁ, J. 2023. *Perspektívy malých rodinných fariem na Slovensku prostredníctvom novej legislatívy* [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: <https://www.agrobiznis.sk/agrarne-spravodajstvo/firmy/8001-perspektivy-malych-rodinnych-fariem-na-slovensku-prostrednictvom-novej-legislativy>
10. POHORELÁ, P. 2023. *Evidovaný a registrovaný rodinný podnik od 1. 7. 2023* [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: <https://www.podnikajte.sk/obchodne-pravo/evidovany-a-registrovany-rodinny-podnik-od-1-7-2023>
11. ŠKOLKOVÁ, S. 2023. *Rodinné podnikanie – zákonné definovanie pojmov od júla 2023* [online]. [cit. 2025-02-15]. Dostupné z: <https://www.mzdovecentrum.sk/clanok-z-titulky/rodinne-podnikanie-zakonne-definovanie-pojmov-od-jula-2023-2.htm>

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189